

ANTANAS ŠILEIKA

Pirkiniai
iš šimokėtinai

A N T A N A S Š I L E I K A

PIRKINIAI
IŠSIMOKĖTINAI

Romanas

Iš anglų kalbos vertė Vitalijus Šarkovas

VERSUS AUREUS

MOKOMĖS VAIKŠČIOTI TIESIAI

Stanislovas – čia, Kanadoje, pasivadinęs Stanu – buvo dipukas, kaip ir mano tėvas, kaip ir mes visi, tačiau išvietė užpakalinėje mūsų kiemo pusėje prajuokino net jį. Ne pati išvietė, nors toks pastatas buvo vienintelis visame priemiestyje, dygstančiame tarp senų sodų, o krūvelė keturkampių laikraščio skiaučių, kurių, tėvo paliepimu, tvarkingai priplėšėme ir padėjome šalia tupyklos.

– Koks gi tu *fucking DP!* – kvatojosi Stanas iš tėvo, susiėmęs rankomis už šonų, tarytum peliukas Mikis iš animacinio filmuko. Stanas keikdavosi tik angliškai, nes keiksmai šia kalba jo ausiai skambėjo nekaltai.

Tėvas nuėjo į krautuvę ir nupirko du ritinėlius tualetinio popieriaus. Pusę metų jie stovėjo tik kaip dekoracija, lyg dvynukės gėlių vazos. Šiuo ir kitais Stano patarimais įvairiais klausimais svetimoje šalyje tėvas pasikliovė. O štai vietinių pamokymais jokiū būdu negalėjai kliautis.

– Kvailys visuomet yra pavojingas, – sakė man tėvas. – O svetimtautis kvailys dar pavojingesnis. Kaip žinoti, ar jis idiotas, ar tik svetimtautis?

Ponas Teiloras buvo vienintelis tikras kanadietis, kurį pažinojome mūsų užgimstančiame kvartale, todėl stebėjome jį tarytum antropologai, bandantys perprasti vietinius papročius.

Ponas Teiloras buvo ypatingas – „angliškas“ kanadietis. Tokie kanadiečiai buvo vieninteliai verti dėmesio, nes stebėdamas juos galėjai ir pats daug ko išmokti. Ponas Teiloras buvo *mūsų* „angliškas“ kanadietis, nes gyveno kitoje gatvės pusėje ir jo įpročius galėjome sekti kada panorėję. Stebėjomės pamatę, kad jis, įsitaisęs ant lauko kėdės savo kiemelyje, skaito laikraštį vilkėdamas išėiginius marškinius ir ry-

šėdamas kaklaraištį. Lauko kėdė irgi žadino smalsumą. Kas gi kitas, jeigu ne „angliškas“ kanadietis, išmestų nemenką pinigą kėdei, kurią galima naudoti tik kieme?

Suerzintas tokio kvailumo tėvas nusispjovė sau po kojomis, o motina atsiduso.

– Tie anglai visai tokie patys kaip ir vokiečiai, – pasakė ji, – ne tokie kaip mes, ne dipukai. Mes priklausėme tai pačiai evoliucinei atšakai kaip ir italai, lenkai ar ukrainiečiai – pastarųjų atstovai vis dar nelabai mokėjo vaikščioti užpakalinėmis galūnėmis, nesiramstydami priekinėmis.

– Jis – bankininkas, – sakydavo motina.

Šis žodis daug ką reiškė: paaiškino, kodėl Teiloras gyveno name, dengtame stogu, plytų sienomis ir pievele buvo apželdinęs kiemą. Mūsų gatvėje kilo pustuzinis kitų namų, bet tik jo namas buvo užbaigtas. Žmonės iškasdavo pamatų duobes ir sumontuodavo rūsio blokus. Paskui laukdavo, taupydavo. Prasimanę šiek tiek pinigų, pirkdavo tašus, sijas, statramsčius karkasui statyti ir vėl laukdavo. Pono Teiloro namas buvo ypatingas, nes jį pastatė statybų rangovas. Mūsų kiš irgi buvo išskirtinis, nes jame apsigyvenome dar antžeminių sienų nepastatę.

– Nori, kad mes gyventume po žemėmis? – paklausė motina. – Kaip kurmiai? Kaip sliškai?

– Ne, – atšovė tėvas, – kaip lapės.

Vieną dieną užuodėme dervos kvapą ir išlėkė į gatvę pamatėme, kad ponui Teilorui net įvažiavimą į kiemą asfaltuoja. Tai matydamas tėvas niekinamai prunkštelėjo.

1953-aisiais mūsų gatvė dar tebebuvo išpilta žvyru, o jeigu žmogus turėjo pinigų, įvažiavimą į savo kiemą išgrįsdavo skaldytais akmenimis. Visų kitų kiemuose matėsi įspaustos vėžės. Asfaltuotas įvažiavimo kelias šiame būsimajame priemiestyje, kur ant eilėmis augusių obelių, likusių iš buvusios sodybos, dar kabojo vienišų nenuskintų obuolų, buvo ne mažiau neįprastas dalykas negu dangoraižis. Tačiau mudu su Džeriu netvėrėme pavydu. Asfaltuotas įvažiavimas buvo ištaigos

ženklas, rodantis kažką tokio nuostabaus, apie ką nė nenutuokėme, kol to nepamatėme.

– Tai bent smagu būtų pažaisti ledo ritualį, – pasakė Džeris.

Ketvirtadienio vakarą, kai sužinojome, jog bankininkas su žmona išvažiavo apsipirkti, priklaupėme ant asfalto liesdami jį delnais, mat norėjome pajusti paviršiaus glotnumą.

– Galėtum nusviesti ledo ritualį nuo vieno įvažiavimo galo iki kito, ir jis pats įlėktų į vartus. Ritualys asfaltu lekia greičiau negu ledu. Man taip sakė gamtos pažinimo mokytojas.

Delnais liesdamas lygų kelio paviršių klausiausi Džerio.

Tomis dienomis, kai jis nesukeldavo manyje neapykantos, žavėdavai savo vyresniuju broliu. Visose gyvenimo srityse Džeris buvo toks pats mitrus kaip ir ledo ritualio aikštelėje, kur pirmasis pastebėdavo menkiausias spragas gynyboje ir atrasdavo būdų jomis pasinaudoti. Jeigu laiku susivokdavome ir pasekdavome brolio pavyzdžiu, mes irgi galėdavome prasmukti įkandin jo. Džeris aplenkdamas net greičiausius žaidėjus, mesteldamas vos girdimą, pašnibždomis ištartą „šikniai“. Labiausiai jo bijojo vartininkai, nes „Life“ žurnalai, kuriais šie apsvyniodavo blauzdas po kojineėmis, neapsaugodavo nuo geliančio Džerio paleisto ritualio smūgio.

Tačiau ponui Teilorui jis buvo tik berniūkštis, ir dar įtartinas. Tas, kuris kišenėje galėjo nešiotis degtukų, o gal net ir nugvelbtą cigaretę.

Kai ponas Teiloras iš savo namo anapus gatvės atėjo pasikalbėti su tėvu, staiga pasijutome tarytum nuogi. Mes jį atidžiai stebėjome, bet nė nepamanėme, kad šis taip pat mus stebi.

– Jūsų katė, – pasiskundė ponas Teiloras, – bėgioja po mano pievelę.

Tėvas klausiamai pažvelgė į mudu su Džeriu, norėdamas įsitikinti, ar teisingai suprato tai, kas buvo pasakyta angliškai. Džeris patraukė pačiais.

Tėvas susimąstė. Jis niekaip negalėjo suvokti, kas bendro tarp mūsų katės ir pono Teiloro pievelės, todėl tylėdamas čiulpė tuščią pypkę. Stojusioje tyloje girdėjosi tikrai šleikštus nikotino dervos gargėjimas.

Akivaizdu, kad kažkas buvo negerai, antraip šitas „angliškas“ kaimynas, pasipuošęs marškiniais ir kaklaraiščiu, nestovėtų ratų vėžėse prie mūsų pusrūsio. Tėvas kaip įmanydamas bandė įsivaizduoti, kas ponui Teilorui kelia nepasitenkinimą.

– Ji šika ant tavo pievelės?

Mudu su Džeriu iš gėdos panorome skradžiai žemėn prasmegti. Pono Teiloro veidas irgi raustelėjo, nes 1953-aisiais žmonės tokių žodžių nevertodavo. Mudu su Džeriu tai žinojome, bet tėvas – ne.

– Ne, ne, – sumišo ponas Teiloras.

– Ji myža ant tavo gėlių?

– Ji tik vaikšto. Nenoriu, kad jūsų katė vaikščiotų po mano pievelę.

Tai buvo viskas, ką ponas Teiloras galėjo pasakyti nevertodamas tų pačių vulgarių frazių kaip ir jo kaimynas. Tėvas nebūtų supratęs tokių išsireiškimų kaip *tušintis* ar *šlapintis*. Lingvistinis pono Teiloro išrankumas įvarė jį į kampą.

Tėvas vėl patraukė pypkę ir šiek tiek pamąstė. Kadaisė jis derėjosi su Raudonosios Armijos komisarais ir išgelbėjo savo svainę iš nacių darbo bataliono, tačiau tokio kaltinimo jam dar neteko girdėti. Gal tai tik to žmogaus ekscentriškumas? Bankininkas ar ne, ponas Teiloras buvo idiotas.

– Tuoj sutvarkysiu, – patikino tėvas.

Ponas Teiloras būtų jautęsis laimingas taip užbaigęs šį reikalą, pasidžiaugęs pergale prieš svetimšalį ir sugrįžęs prie savo vakarinio laikraščio, jeigu ne tėvas, rankos mostu parodęs jam likti ten, kur stovi, o pats laiptais nusileidęs į mūsų požeminį namą.

Jis grįžo už pakarpos laikydamas katę – negi jis, kilęs iš ūkininkų, glaus ją prie savęs kaip kokia moterėlė ar sumiesčionėjęs lepis – ir ištiesė katę ponui Teilorui.

– Liepiau jai nevaikščioti per tavo pievelę, bet bjaurybė manęs neklauso. Pats liepk.

Katė kybojo ore įsitempusi ir atkišusi kojas, tačiau snukučio išraiška atrodė rami.

Ponas Teiloras suspaudė lūpas.

– Žinai, jeigu ji dar vaikščios per tavo pievelę, gali užmušti.

Ponas Teiloras pasuko vėžėmis išraizgytu keliu link žvyruotos gatvės ir nužirgliojo namo.

– Aš pats ją užmušiu, jeigu tu nori. Tik pasakyk ir aš ją užmušiu! – šaukė tėvas tolstančiam kaimynui, tačiau jis neatsigręžė.

Tai atsitiko vasarą, tačiau šis įvykis ponui Teilorui tikriausiai smarkiai įstrigo atmintyje, nes nepamiršo jo iki to laiko, kol virš mūsų žeminės neiškrito pirmasis sniegas. Erzinančio incidento prisiminimas turbūt tapo dar ryškesnis, kai paaikšėjo, jog lapkričio mėnesį mamai gimė sūnus ir kad išvietė liks stirksoti.

Vieną vasario rytą išgirdome duslų beldimą į apsnigtas rūsio duris. Tai buvo mūsų išskirtinė ypatybė. Buvome vienintelė šeima Vestone, į kurios duris turėjai belstis koja.

Nuo laiptų apačios pažvelgiau į statybų inspektorius; jo tamsi figūra spindėjo akinamai skaidrioje dangaus mėlyneje. Mudu su Džeriu stovėjome šalia tėvo, jeigu kartais prireiktų ką nors išversti. Tiktai motina stoviniavo prie malkomis kūrenamos krosnies, nes ant rankų laikė Tomą, o šaltis tarytum landi katė smelkėsi į vidų.

Krosnis mus ir išdavė. Ji ir išvietė. Inspektorius mūsų niekuomet nebūtų susekęs, ypač ką tik pasnigus, jeigu ne rūkstantis kaminas virš mūsų buveinės. Kiekvieną kartą iškritus sniegui tėvas atkasdavo kamina, kad dūmai galėtų laisvai išeiti, todėl iš toli visuomet matydavosi kalvos viršūnėje tarytum iš atsivėrusios pragaro angos kylantys dūmai.

Neabejojome, kad žmogų laiptų viršuje, miesto statybų inspektorius, iškvietė ponas Teiloras.

– Užeišk į vidų! – širdingai šuktelėjo tėvas. – Lauke šalta, mano žmona užvirs arbatos.

Tėvas labai norėjo, kad inspektorius prisėstų prie stalo. Pamatęs, kad viduje švaru ir kad turime kūdikį, inspektorius atlyš, vylėsi jis. Jeigu pasiseks, atsipirksime puodeliu arbatos, blogiausiu atveju – keletu taurelių degtinės ir dešimčia dolerių. Tačiau inspektorius žemyn nelipo.

– Pagal įstatymą jūs negalite taip gyventi, – šūktelėjo jis, žvelgdamas apačion lyg į vergus gabenančio laivo triumą. – Stogas neturi nuolydžio, sniegas gali jus visus užspausti. Be to, taip nepadoru.

– Palauk. Aš nelabai suprantu angliškai.

Tai buvo kita taktika, kuria tėvas naudojosi, gyvendamas svetimame krašte. Jis galėjo teigti nieko nesuprantąs, o tokiu atveju įstatymas kaip ir negalioja.

– Tai jūsų pačių labui, – pasakė inspektorius.

Neįžiūrėjome jo veido. Stovėdamas laiptų viršuje, apgaubtas ryškiai melsvos šviesos, jis atrodė tarytum angelas.

– Mes turim kūdikį, – atlapaširdiškai tarė tėvas, lyg girdamasis įsigijęs naują telyčią.

Jis mostelėjo motinai, ir ši žengtelėjo link šalto oro srovės, besiveržiančios laiptais žemyn.

– Jeigu įgrius stogas, kūdikis nukentės pirmiausia.

– Pavojus?

– Taip. Jūs turite išsikelti dėl kūdikio.

– Tada pasiimk jį.

Tėvas paėmė Tomą iš mamos rankų. Ji neprieštaravo, atidavė nedvejodama.

– Imk kūdikį ir gražink jį balandžio mėnesį, kai ištirps sniegas. O jeigu nori, – rugsėjo mėnesį, kai turėsime sienas ir stogą.

Išgirdome tiktai girgždantį sniegą iš po nueinančio inspektoriaus pėdų. Bet staiga jis sugrįžo.

– Ar jūs katalikai?

– Ką?

– Kokio jūs tikėjimo?

– Anglikonai.

Inspektorius užtrenkė duris.

Iš kur tėvas žinojo, kad yra tokia organizacija kaip Katalikiškoji vaikų šalpa? Jeigu būtume pripažinę savo tikėjimą, tuoj būtų prisistatę jos atstovai. Tėvas mažai ką žinojo, dažnai nesuprato, kaip elgtis, todėl paprasčiausiai pasikliaudavo nuojauta.

Bet kliudamasis vien nuojauta gali ir suklysti. Kartais viskas išeidavo atvirksčiai, negu jis norėdavo, ir šį kartą mama suabejojo, ar tėvas suvokė, ką darė.

– Tu buvai pasiruošęs atiduoti jam Tomą?

– Tai kodėl leidai man jį paimti?

– Maniau, kad tu žinai, ką darai.

– Žinau. Inspektorius daugiau čia negrįš.

– O jeigu grįš? Ką darysime, jeigu privers mus išsikelti? Mes neturime, kur eiti.

– Aš žinau, ką darau.

– Taip sakei, kai žadėjai, jog baigiantis rugsėjui turėsime stogą.

– Mums pritrūko pinigų.

Motina tai suprato. Ji suskaičiavo, kiek reikės vinių, kad nebūtų nupirka nė viena per daug – kam leisti pinigų vinims, kurios paskui be naudos metų metus gulės dėžutėje. Ji žinojo, kad mėsininkas nemokamai duoda gabaliuką kepenų, jeigu perki svarą kiaulienos, – sutaupai dvigubai, nes tuomet vietoj sviesto sumuštiniais tepti gali naudoti kiaulienos taukus. Motina labai gerai išmanė piniginius reikalus – pavyzdžiui, kiek kainuoja kondensuotas pienas kūdikiui. Kiekvieną dieną suskaičiuodavo lentynoje kondensuoto pieno skardines, nes Džeris galėjo vieną nukniaukti ir pats ją iščiulpti.

Piniginiai reikalai jai buvo ne naujiena, nes net ir namuose, kuriuose gyveno prieš karą, samdytiems šienpjoviams už darbą būdavo atlyginama kiaušiniiais, mėsa arba alumi, stengiantis kuo mažiau pinigų išleisti.

Motina žinojo jų vertę ir tada, kai gyveno name baltais langų rėmais, kurio pamatai pamažu smuko į dumblą, ir dėl to teko iškasti negilią duobę, kad būtų galima duris atidaryti. Visuomet reikėjo skaičiuoti kiekvieną skatiką. Kaip tik ji kiekvieną dieną parnešdavo už penkiolika centų nupirkto žibalo lempai, kad vakare jos tėvas galėtų bent valandą paskaityti Šekspyrą.

Kai lempeje dar būdavo likę truputis žibalo, jis liepdavo vaikams eiti miegoti. Pasilikęs vienas skaitydavo išverstus Voltero kūrinis. Kai

namuose lankydavosi kunigas, užkišdavo šią knygą už kitų. Volteras buvo jų paslaptis – žinojo, kad apie šią knygą prasitarti nevalia, kad tai – tėvo silpnybė, panašiai kaip silpnybė degtinei arba pornografijai. Jis buvo pakankamai išsprusęs skaityti Volterą, bet jo katalikiška širdis reikalavo išpirkti nuodėmę. Ne aukomis tam kvailiui kunigui. Savo ydą atpirkdavo dukroms skaitydamas Šekspyrą.

Mokykloje jos jau mokėsi vokiečių kalbos, taigi tėvas plėtė jų gebėjimus, teikdamas dar vienos kalbos žinių. Jam niekuomet nekilo mintis, kad mokyti anglų kalbos reikia kurios nors kitos knygos. Sukrapštęs pinigų, išsirinkdavo geriausią.

Tėvas atmintinai išmoko ir vis deklamuodavo Hamleto monologą. Seserys prie pietų stalo viena su kita kalbėdavo Šekspyro laikų anglų kalba, o motina tyliai stebėdavo, kaip tarnaitė tiekia bulvių košę ir klausydavosi nepažįstamų garsų skambesio, suprasdama ne daugiau negu ant palangės susirangiusi katė. Nors tėvas buvo savamokslis, su dukterimis kalbėdavosi angliškai, visiškai nenučiuokdamas, kad anglų kalbos rašyba ir tarimas skiriasi.

Po daugelio metų motina tapo mokytoja. Dėstė anglų kalbą Hamburgo pabėgėlių stovykloje britų zonoje. Kartą stovykloje apsilankius vienam tikrintojui, anglų pulkininkui, ji su savo mokiniais padeklamavo ketureilį, kurį šie buvo išmokę atmintinai:

*Now in the Winter of our discontent
Made glorious summer by this son of York;
And all the clouds that lower'd upon our house
In the deep bosom of the ocean buried.*

Tačiau pulkininkas, klausydamasis ritmiško nepažįstamų balsių ir priebalsių skambesio, pamanė, kad tai kažkokia liaudiška poema. Ir vėliau, prabėgus mėnesiams ar metams, motina ir jos anglų kalbos mokyti po pasaulį išsibarstę mokiniai suglumdavo priešais imigracijos pareigūnus, kai ištarti žodžiai nepalikdavo jokio įspūdžio Halifakso, Niujorko ir Sidnio uostų pareigūnams, kurie arba rūsčiai nužvelgdavo,

arba nusišypsodavo, žiūrint, kiek laimės turėjo atvykusieji, nes niekas akivaizdžiai nesuprasdavo, ką jie sako ir kad tai sako „angliškai“.

Dabar motina su vaikais beviltiškai įstrigo žeminėje ir tapo tėvo nuojautos auka. Tačiau jis ją įtikinėjo, kad mūsų visų laukia šviesi ateitis. Girdi, mes tikrai pragyvensime iki pavasario, o tuomet jau turėsime užtektinai pinigų stogui ir sienoms. Tiktai kad negrįžtų inspektorius, tas pono Teilorio pasiuntinys, svajonių žlugdytojas, mat bankas buvo visai netoli rotušės. Mums ponas Teiloras ir inspektorius buvo beveik tas pats asmuo, todėl manėme, jeigu sudarytumėme sutartį su vienu, tai reikštų, kad yra sąjunga ir su kitu.

– Aš iškepsiu jiems tortą „Napoleoną“, – pasakė motina, o tėvas pritarė pirkinį išlaidoms: trys svarai sviesto, pora tuzinų kiaušinių, miltų ir vanilės.

– Pigiiau būtų užmušti katę. Tuomet jis tikrai būtų patenkintas.

Apimti panikos mudu su Džeriu susižvalgėme, tačiau motina purtė galvą. Tai reiškė, kad tėvas juokauja arba kad ji neleis jam taip pasielgti.

Motina peiliu kapojo sviestą miltuose.

– Negalima perdaug atšildyti sviesto, nes nepavyks sukapti grūdėliais. Yra ir kitas būdas – galima sviestą iškočioti tarp tešlos sluoksnių. Taip daro prancūzai, juk tai prancūziškas tortas. Tačiau mes darome savaip: kapojame sviestą miltuose žirnio dydžio gabaliukais.

– Kur kas greitesnis būdas atsikratyti to Teilorio – sudeginti jo namą, – pareiškė Džeris. Jis vaikščiojo po kambarį, sūpuodamas ant rankų Tomą. Atrodė juokingai – nuožmaus veido ir su kūdikiu ant rankų.

– Manai, kad to nepadaryčiau?

– Nams mūrinis. Kaip tu jį padegsi?

– Įmesiu pro langą butelį, pripildytą benzino.

– Kaipmat atsidurtum kalėjime.

– Manęs niekuomet nesučiuptų. Išvažiuočiau į šiaurės miškus.

– Liaukitės, – subarė motina. – Pradedate kalbėti kaip tėvas.

Tai mus užčiaupė.

– Kiekvieną sluoksnį reikia kočioti ant skardos, antraip bekeliant suplyš. Jie turi būti plonesni negu pyrago pluta.

Mūsų kambarys rūsyje buvo baisiai prikaitęs nuo malkų, besikūrenančių krosnyje. Abu su Džeriu išsirengėme iki baltinių.

– Iš krosnies sluoksnius reikia imti atsargiai, nes yra labai ploni. Jų reikia ne mažiau dvylikos. Jeigu kuris nors sulūžta, galima sutrupinti ir panaudoti viršaus pabarstams.

– Kuriems galams mums tai pasakoji? – suniurzgė Džeris. – Mes niekad nekepsim tortų.

– Aš neturiu dukters.

– Tai ką, nori, kad tau būčiau dukra?

– Su kūdikiu ant rankų tu ir atrodai kaip dukra, – nusišaipiau aš.

– Tada pats jį laikyk. Gaudyk!

– Tik pabandyk mesti vaiką, negalėsi prisėsti visą savaitę, pažadu. Džeris susiraukė.

– Cukrų reikia suplakti su tuzinu kiaušinių trynių ir trupučiu pieno, – mokė toliau motina, – paskui atvėsinti išsuktą masę, nes jeigu sudėsi sviestą į dar šiltą kremą, tai jis ištirps ir išplauks į paviršių. Sviestą būtina įplakti į kremą ir plonai sutepti kremu kiekvieną sluoksnį.

– Juk sakiau, kad tortų nekepsiu.

– Tai – tortas „Napoleonas“. Ar žinai, kas buvo Napoleonas?

– Taip, – atsakė Džeris, tačiau iš balso neatrodė tuo tikras.

– Jis buvo prancūzų generolas, vienas iškiliausių Prancūzijos karvedžių, nukariavusių beveik visą Europą. Šis tortas pavadintas jo vardu.

– Galvą guldaui, kad pats tokių tortų nekepdavo.

– Nebūk toks tikras. Napoleonas buvo žmogus, kuris viską išmanė.

Kai Džeris pasiūlė į tortą įdėti pastipusią pelę, mama nutarė man patikėti nunešti šią dovaną bankininkui ir jo žmonai.

Link kelio vedantis suminto sniego takelis buvo slidus, o ant ledu pasidengusio kelio telkšojo beveik keleto centimetrų vandens sluoksnis. Buvo gerokai atšilę, nuo pakraigių kabojo varvekliai, po sniegu teškėjo vanduo. Tortas, padėtas ant vaškiniu popieriumi padengtos

lentelės, buvo sunkus, todėl nešiau jį priešais save laikydamas abiem rankom.

Duris atidarė ponia Teilor.

Mama privertė mane net du kartus pakartoti visą kalbą apie kaimynystę, draugiškumą ir savitarpio pagalbą, tačiau, kai pamačiau ponią Teilor visame gražume, neįstengiau išlemti nė žodžio. Trumpai pakirpti plaukai, raudonai padažytos lūpos (tai bent, ji dažosi ir būdama namuose!), apsilvilkusi suknele trumpom rankovėm su rankogaliais, apsijuosusi mėlyna languota prijuoste. Ji atrodė tarytum nužengusi iš „Eaton“ parduotuvės katalogo namų apyvokos reikmenų skyriaus.

– Jūs tokia graži! – išpoškinau aš ir tuoj pasigailėjau.

Gėdijausi savo pilkos vilnos kumštinių pirštinių, kuriomis mūvėjau, ir kurias ji galėjo pastebėti man laikant tortą. Pirštinės buvo šiurkščios, kaip ir visi kiti drabužiai, kuriais vilkėjau žiemą. Tačiau dar blogiau tai, kad jos buvo šlapios ir toje vietoje, kur vieną kartą išlindo pirštas, motinos užadytos rožinės spalvos siūlais. Rožiniai siūlai ir pilkos vilnos pirštinės tiko tik ten, kitoje gatvės pusėje, pusrūsyje, kur gyvenome. Panorau, kad mus priverstų išsikraustyti, nes man buvo gėda gyventi kitoje gatvės pusėje, prieš jos namus.

Ponia Teilor nusijuokė ir paklausė, ką laikau rankose.

– Tortą. Iškepėme jį jums.

Akimirksniu išdygo ponas Teiloras.

– Mes negalime jo imti.

– Liaukis, Harvi, jie tik nori būti draugiški.

– Gal jie nesilaiko higienos.

– Ša. Ačiū, vaikeli, padėkok savo mamai. Lukterėk, – ji įsmuko atgal į namą.

Ponas Teiloras stovėdamas mane apžiūrinėjo. Nuleidau galvą, nusisukau nuo jo ir įnikau tyrinėti apatinę namo dalį, kur ant virš žemės iškilusių betoninių pamatų bloką prasidėjo sienos mūras. Toje vietoje pastebėjau laiptų formos įtrūkimą. Stovėjau stebeilydamasis į jį, kol sugrįžo ponia Teilor.

– Štai tau gabalėlis karamelės, o kitą parnešk broliui. Nepamiršk padėkoti mamai.

Pasiėmiau abu karamelės gabalėlius, atskirai įvyniotus į vaškinį popierių, įsikišau į kišenę ir pasukau namo.

– Ačiū tau, Dieve, kad sukūrei moteris, – su palengvėjimu atsipūtė motina, fotelyje žindydama Tomą.

– Tai sakai, yra įtrūkimas pamatinėje sienoje? – paklausė manęs brolis.

– Taip.

– Galėtume per jį įpilti rūgšties, kuri pavirstų dujomis, ir juos nuoddyti.

– Berniūkštis visai kaip tėvas.

Vasario mėnesį, kaip niekada, užėjo atlydis; nuo stogų nutįso varvekliai, o grioviuose po sniegu ėmė gurgėti upeliai. Po trijų dienų paspaudė šaltukas ir apylinkės pasidengė apgaulingu blizgančiu ledu. Mudu su Džeriu išėjome pačiuožinėti ant ledo plutos, padengusios sniegą apleistuose laukuose už mūsų rajono. Ilgai čiuožinėjome tarp svyrančių medžių, pačiužomis spardydami sušalusius obuolius. Džeris visuomet galėjo išbūti lauke ilgiau negu aš, o vieną vakarą grįžo jau sutemus, kai mes visi prie virtuvės stalo buvome bebaigią valgyti vakarienę. Rankose laikė keistą laikraščių pluoštą, kurį atvyniojo nespėjęs mums žodžio ištarti. Iš laikraščių gumulo iškrito tortas ir žnektelėjo į grindis, tarytum geležies gabalas. Jis buvo sušalęs, nes ilgai pragulėjo lauke. Nė gabalėlis neatriektas.

– Iš kur jį paėmei? – paklausė tėvas.

– Radau šiukšlių dėžėje, suvyniotą į popierių. Maniau, kad nepatikėsite, todėl išėmiau, kad jums parodyčiau.

– Ar jie tave matė? – paklausė tėvas.

– Jie išvažiavę apsipirkti.

– Kaip manai, ką žmonės pagalvos apie mus, jeigu pamatys tave, kilnojantį šiukšlių dėžių dangčius? – pradėjo motina, tačiau tėvas ją nutildė.

– Jis teisingai pasielgė. Dabar bent jau žinome, kuo jie mus laiko.

– Turiu sumanymą, tėti, – tarė Džeris, ką tik pelnęs progą pasisakyti. Tėvas atsigrėžė.

– Jų rūsio sienoje yra įtrūkimas. Deivas jį matė. Paimsime kokios nors rūgšties tirpalo, kokios nors nuodingos, ir supilsime per įtrūkimą. Naktį susidarę garai pasklis po visą namą, ir Teilorai nusibaigs.

Tėvas čiulpė savo neuždegtą pypkę, kurios kote susikaupęs nikotinas skleidė šleikštų gargantį garsą.

– Kur įtrūkimas?

– Rūsio sienoje.

– Ar tu jį matei?

– Taip, patikrinau. Galėtume paimti kokį nors vamzdelį arba ką nors panašaus ir patvarkyti juos dar šią naktį. Tik reikės panaikinti savo pėdsakus sniege, ir niekas nieko nesuuos.

– Sakai, jie išvažiavo apsipirkti?

– Jie važiuoja kiekvieną ketvirtadienį.

– Ir tu galėtum man parodyti tą plyšį?

Džeris negalėjo patikėti, kad tėvas kalba rimtai. Jis vis labiau ir labiau jaudinosi trypčiodamas ant cementinių grindų ištirpusio sniego balutėse.

– Kodėl tu leidiesi į tokias kalbas? – paklausė motina. – Jis ir taip patrakęs.

– Noriu pamatyti tą plyšį, – pasakė susimąstęs tėvas, kildamas nuo kėdės ir kruopščiai kimšdamas pypkę. Paskui apsilvilo paltą ir užsimaukšlino skrybėlę.

Lipdamas paskui tėvą iš rūsio, Džeris atsisuko, džiugiai žvilgterėjo į mane ir į motiną.

– Ar jie juos nužudys? – pasiteiravau motinos.

– Tavo tėvas jau niekuo manęs nebenustebintų. Ničniekuo.

– Tu manai, kad jis galėtų taip pasielgti?

– Kaip?

– Nužudyti juos.

– Tėvas net medžių neįstengia apgenėti. Jis tik taukšti meistras, o visi jo plepalai reiškia ne daugiau negu bezdalų gargėjimas vonioje.

Man nepatiko, kad motina taip kalba. Ji vis pasakodavo man apie namą su bokštu, iš kurio matėsi laukai ir miškas, apie ten prabėgusią jos vaikystę. Moteriai, užaugusiai baltame name, nedera kalbėti apie bezdalus.

Tą naktį Džeris lovoje man pašnibždėjo:

– Reikalas pajudėjo.

– Ką turi galvoje? Kad eisite jų žudyti?

– Tėvas nusišypsojo kaip Češyro katinas, kai parodžiau jam tą plyšį.

– Kas tas Češyras?

– Katinas, kvaily.

– Kuo katinas skiriasi nuo Češyro?

– Išsivalyk ausis. Gal tada per gamtos pažinimo pamokas išmoksi ko naujo, pavyzdžiui, kaip pasigaminti nuodų.

Įsivaizdavau, kaip į virtuvę prasismelkus dujoms apsijuosusi prijuoste suklumpa ponია Teilor. Ji stovi prie viryklės ir kepa žuvį. Tada krenta be sąmonės, užsidega riebalai. Ugnis metasi ant užuolaidų, ir akimirksniu viskas paskęsta liepsnose. Ponui Teilorui skaitant laikraštį iš burnos iškrinta cigaretė. Jeigu akylai stebėčiau jų namą, galėčiau tuo momentu išlaužti duris ir išnešti poniją Teilor į kiemą.

Mintyse matavau, ar ji didelė moteris, ir nutariau, kad prireikus galėčiau ją išstemti laukan. Bet tuomet jau būtų per vėlu išgelbėti poną Teilorą. Atsigavusi jo žmona apkabintų mane ir prapliuptytų verkti.

Besiartinantis Teilorų šeimos sunaikinimas neatrodė toks baisus.

– Turiu eiti pas gydytoją paskiepyti Tomą, – pasakė motina, kai mudu su Džeriu sugrįžome iš mokyklos. – Džeri, eime kartu. Turiu šį tą nupirkti, padėsi man nešti pirkinius.

– Kodėl ne Deivas?

– Tu stipresnis.

Džeris linktelėjo nutaisęs supratingą veido išraišką ir priminė, kad nuskusčiau bulvių, o paskui jas išvirčiau.

Nekenčiau bulvių. Rudenį tėvas nupirko jų šimtą svarų maišais, o vasarį daigai ėmė skverbtis pro maišų audinį. Kai sandėliuke rinkau

bulves, atsidarė durys ir įžengė tėvas. Jo batai buvo snieguoti. Rūsyje dar nebuvo įrengtų atskirų patalpų. Stovėjau kaip stovėjęs vienintelėje vietoje, kur iš tiesų galėjau pasislėpti, ir jį stebėjau.

– Mesk tas bulves ir eik su manimi, Deivai. Paskubėk.

Mane gąsdino tėvo gebėjimas nujausti. Bijojau, kad jis neižvelgtų mano maištingų minčių.

Duris atidarė ponias Teilor. Pypkė tėvo kišenėje vis dar rūko. Retkarčiais dūmų debesėliai išstrūkdavo ir plaikstydavosi aplink kišenės atvartą, tarytum viduje būtų buvęs veikiantis motorukas. Nusiėmęs skrybėlę jis nusišypsojo, rodydamas savo pageltusius dantis. Ponia Teilor nuėjo pakviesti vyro.

– Uosk, – sušnabždėjo tėvas. – Ką užuodi?

– Kepenėles ir svogūnus.

– Teisingai, – pasakė jis ir, ponui Teilorui priėjus prie durų, nusišypsojo.

– Bėda su namu, – pareiškė tėvas, rodydamas į plyšį. – Pamačiau ir pagalvojau, – gal pasakyti?

– Taip, matau, plyšys. Pasakysiu rangovui ir, kai oras atšils, jis užlopys. Labai ačiū.

– Lopymas nepadės.

– Kaip suprasti?

– Trys šiltesnės dienos ir blokai jau pajudės. Blogi pamatai. O kai prasidės tikras pavasaris, plyšys dar labiau išsiplės. Pajudės pamatai, pajudės ir sienos. Pajudės sienos, pradės lūžti durys ir langai, ims krypti stogas. Labai blogai. Brangu taisyti. Liepk rangovui viską atkasti. Aš jį prižiūrėsiu, pasirūpinsiu, kad darbą atliktų gerai.

– O mes rudenį pievelę išsirengėme, – sušuko ponias Teilor, stovėdamas už durų. – Šį pavasarį norėjau užveisti sodą.

Paskui juos palikome ir sugrįžome į savo rūšį.

– Išvirk bulvių, o aš išvirsiu sriubos.

Tėvas be garso švilpavo. Negalėjau suprasti, kuo taip džiaugiasi.

– Kaimynais pasirūpinta, – paskelbė jis, kai tik susėdome valgyti, ir įniko srėbti sriubą nedidelio samčio dydžio šaukštu, kurį buvo atsi-vežęs iš Europos.

Džeris sustingo.

– Tu tai padarei be manęs?

– Žinoma. Tai – ne vaikų darbas.

Džeris trenkė ant stalo šaukštą. Tėvas papasakojo, kas nutiko.

– Išprašyti jį laukan buvo, lyg traukti ožį už ragų. Jis pradėjo pasakoti, kad rangovas ateis ir viską sutvarkys, bet aš pažįstu žmogų, kuris dirbo pas tą rangovą ir bankrutavo. Ponui Teilorui teks pakloti – net nežinau – ko gero apie šešis šimtus dolerių už tokį darbą, o pinigų jis neturi.

– Jis tau taip sakė?

– Ne, bet aš supratau. Pasakyk jai, Deivai.

– Ką pasakyti? – sumikčiojau.

– Kartais stebiuosi, ko jus mokykloje moko? Ką jie valgė?

– Kepenėles su svogūnais.

– Kokias kepenėles?

Kvailai spoksojau į jį.

– Kiaulienos kepenėles*. Tai reiškia, kad jie neturi nė skatiko. Visus pinigus išleido asfaltui ir žolei. Reiks pataupyti, kad galėtų sutvarkyti pamatus. Prireiks metų ar dvejų. Na, žinoma, jeigu statybų inspektorius nepamatys ir neprivers darbų imtis tuojau pat.

Motina uždėjo savo ranką ant tėvo rankos ir ėmė kvatotis.

Tą vakarą čiuožykloje Džeris buvo paniuręs, įsivėlė į dvejas mušty-nes. Pakeliui į namus tarė:

– Man tai nepatinka. Kaip galime būti tikri, kad viskas klosis taip, kaip numatė tėvas? Jeigu tas inspektorius vėl pas mus ateis, sutvarky-siu šitą reikalą savaip.

* Tuo laiku Kanadoje kiaulienos kepenėlės buvo pigiausias mėsiškas maisto produk-tas, laikytas daugiau šunų pašaru negu žmonių maistu.

Teko laukti dar kelias savaites, kol kovo pabaigoje atėjo atodrėkis. Ir kaip buvo sakęs tėvas, plyšys pono Teiloro sienoje padidėjo.

Balandį jau turėjome lentų, kurias sukrovėme kiemo gale, ir keletą kubinių metrų plytų. Tėvas dažnai švilpaudavo, o mama, kai pasitaikydavo šiltų dienų, ir Tomą išnešdavo saulėje pasišildyti.

Tą pavasarį Vestone tikrai Džeris vaikščiojo paniuręs.